

Ar baltoji knyga neįrašys Lietuvos į raudonąją knygą?

Stasys JOKŪBAITIS

ŪP korespondentas

Vidaus reikalų ministerijos rengiamoje baltojoje knygoje, kurioje brėžiamos regioninės politikos gairės iki 2027-ųjų, vietoj dabar esančių 10 apskričių Lietuvą numatoma padalyti į 4 specializuotus regionus. Tačiau tokia šalies vizija, dar jos net nepatvirtinus, jau spėjo sulaukti gana prieštarų vertinimų. Vieni ją vadina regioninės politikos strateginiu planu, kiti – antikonstitucinio perversmo scenarijumi arba dokumentu „dėl paukščiuko“.

Savotiška vizitinė kortelė

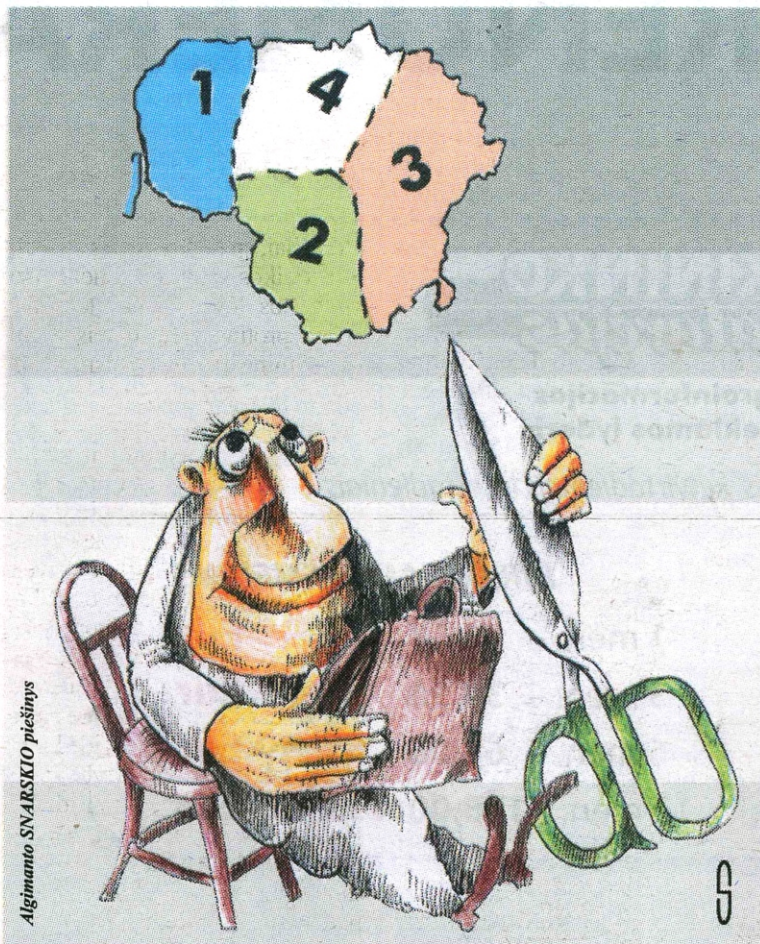
Ūkio ministerijos užsakymu ekonominių teritorijų specializacijos studiją rengiantys verslo konsultavimo įmonės „Strategy Labs“ specialistai siūlo suskirstyti Lietuvą į Vilniaus, Kauno, Klaipėdos ir Šiaulių regionus. Kiekvienas iš jų turėtų tam tikrą konkrečią specializaciją.

Tai, pasak studijos rengėjų, būtų savotiška regiono vizitinė kortelė, padedanti verslininkams geriau orientuotis, kur pagal jų verslo specifiką jie būtų laukiamiausi, sudaromos palankiausios sąlygos investuoti.

Pavyzdžiui, Vilniaus regionui numatytos plastiko ir popieriaus gamybos, elektros, šilumos ir vandens tiekimo, transporto ir logistikos, miškininkystės, finansų ir verslo paslaugų, programavimo, informacinių technologijų ir telekomunikacijų, kūrybinės, kultūros ir pramogų veiklos, vaistų ir farmacijos pramonės kryptys.

Nuo chemijos pramonės iki žemės ūkio

Pastaruoju metu lyg feniksui iš pelenų kylančiam Kaunui siū-

Algimanto SNARSKIO piešinys

ties teritorijoje esančių savivaldybių vadovus labiausiai papiktino tai, kad jų regiono iš viso neliktų, jis taptų Šiaulių regiono dalimi.

„Manau, kad daroma didžiulė klaida. Viskas koncentruojasi Vakarų Lietuvoje, aplink sostinę ir Kauną. Šiaurės Rytų kraštas lieka tarsi balta dėmė, tuščias. Jei norime, kad šalis vystytųsi tolygiai, kodėl iš ekonominio žemėlapių reikia ištrinti senas tradicijas ir nemažą pramonės, mokslo potencialą turintį regioną? Aš esu kategoriškai prieš tokį suskirstymą. Visi mūsų merai yra prieš. Nebuvo jokių diskusijų. Paprasčiausiai sužinojome faktą“, – guodėsi „Ūkininko patarėjui“ Panevėžio regiono plėtros

regionų centruose, o kitos savivaldybės taps tik jų darbo jėgos donorėmis.

Įžiūri antikonstitucinį perversmą

Jurbarko rajono savivaldybės vicemeras, buvęs Seimo narys Saulius Lapėnas dar griežtesnis. „Susipažinus su šio dokumento pagrindinėmis tezėmis, man kilo klausimas, ar tai nėra bandymas, pasiremiant baltąja knyga, pateisinti antikonstitucinį perversmą, suvaržant pagrindines Lietuvos gyventojų teises? Ir ar planų, išdėstytų šioje knygoje, realizavimas neįrašys šalies į mirštančių valstybių raudonąją knygą? – tiesiai šviesiai savo neigiamą nuomonę išsakė Jurbarko vicemeras.

Anot jo, nepagrįstos tezės ir frazės, kuriomis naudojasi projekto autoriai, remiasi atsainiu ir žeminančiu požiūriu į Konstituciją ir Lietuvos valstybės demokratinius institutus, pakerta piliečių pasitikėjimą Lietuvos valdžia. Vicemero nuomone, tai, kas daroma dabar, nepateisinama, nes nepaisoma elementariausių procedūrų, neatšizvelgiama į savivaldybių nuomonę. Regioninės politikos reformos metmenys, pasak S. Lapėno, ne tik suvaržo gyventojų teises į demokratine savivaldą, bet ir prieštarauja tokiems svarbiems dokumentams kaip Konstitucija ir Europos vietos savivaldos chartija.

„Teiginiai apie užsienio investicijų pritraukimą liudija šios knygos autorių elementarių žinių trūkumą apie šiuolaikinės ekonomikos modelius ir abejotiną kompetenciją šiais klausimais“, – teigė „Ūkininko patarėjui“ S. Lapėnas.

Nusiteikęs skeptiškai

Pasak „Luminor“ banko vyriausiojo ekonomisto Žygimanto Maurico, Lietuvoje yra tik du miestai, kurie pritraukia užsienio investicijų, yra išlaikę daug kūrybingų, mąstančių žmonių.

„Kiti realiai gyvena iš Europos Sąjungos lėšų ir emigrantų siunčiamų pinigų, viešojo sektoriaus atlyginimų ir pensijų. Vilniui ir Kaunui šia prasme sekasi geriau. Tačiau kol kas nelabai aišku, kaip bus su tomis šiemis regionų centrais

„Regionų specializacija man šiek tiek primena centralizuoto ekonomikos planavimo laikus. Atrodo, kad reikėjo kažką parašyti rengiant regioninės politikos gaires, todėl ir parašė. Tik ar dėl to kas nors radikaliau pasikeis, labai abejoju“, – neslėpė abejonių ekonomistas Ž. Mauricas.

lomos chemijos pramonės, didmeninės prekybos, maisto ir gėrimų gaminių, statybos, architektūros ir inžinerijos specializacijos.

Klaipėdos regionas, studijos rengėjų nuomone, galėtų specializuotis transporto ir logistikos, transporto įrangos gamybos, naftos produktų gamybos, chemijos pramonės, miškininkystės, medienos, baldų ir statybos srityse.

Būsimam Šiaulių regionui siūloma specializuotis žemės ūkio srityje. Be to, čia dar yra išskirti maisto ir gėrimų gaminių, transporto įrangos ir elektronikos gamybos, metalo, plastiko ir popieriaus gamybos, miškininkystės, medienos ir baldų, tekstilės ir aprangos sektoriai.

Vadina klaida

Ne vienos savivaldybės meras, sužinojęs apie būsimą regiono specializaciją, buvo gerokai nustebęs, nes su jais niekas nei kalbėjosi, nei tarėsi.

Dabartinėje Panevėžio apskri-

tarybos narys, Kupiškio rajono savivaldybės meras Dainius Bardauskas.

Baiminasi pavojų

Kupiškio rajono savivaldybės vadovui abejonių kelia ir būsimoji regionų specializacija.

„Kai kas turbūt dar prisimena laikus, kai Lietuvoje buvo primygtinai liepiama auginti kukurūzus ir kas iš to išėjo. Nemanau, kad labai protinga viską griežtai specializuoti, nes taip patyrus nesėkmę galima atsisturti gana sunkioje situacijoje. Tarkime, rajono savivaldybė bus orientuojama tik į žemės ūkį. Gerai, bet be kitų šakų ji paprasčiausiai neišsilaikytų, reiktų vis didesnių dotacijų iš nacionalinio biudžeto“, – mano D. Bardauskas.

Panašiai situaciją vertina ir Šakių rajono savivaldybės vadovai. Pasak jų, žemės ūkio stiprybė rajone yra santykinė ir verstis vien iš šios specializuotos šakos rajonui būtų sunku. Be to, jų nuomone, verslas tikriausiai koncentruosis

priskirtomis savivaldybėmis, kaip pasikeis jose gyvenančių žmonių gerovė. Tarkime, kad ir Anykščių, kurie tikriausiai atiteks Vilniaus regionui. Dar sunku pasakyti, kaip regiono specializacija koreliuos su savivaldybių galimybėmis ir resursais“, – kalbėdamasis su „Ūkininko patarėju“ korespondentu svarstė ekonomistas.

Jo manymu, svarbiausias specializuotų regionų tikslas, apie kurį garsiai nekalbama, – turėti galimybę gauti Europos Sąjungos paramą.

„Dokumente užsimenama apie prioritetinių šakų plėtojimą. O ką tai reiškia? Gal tam bus skiriama papildomų lėšų arba kaip nors kitaip skatinama? Ši regionų specializacija man šiek tiek primena centralizuoto ekonomikos planavimo laikus. Atrodo, kad reikėjo kažką parašyti rengiant regioninės politikos gaires, todėl ir parašė. Tik ar dėl to kas nors radikaliau pasikeis,

labai abejoju“, – neslėpė abejonių Ž. Mauricas.

Dokumentas dar neužbaigtas

Vidaus reikalų viceministras Giedrius Surplys ramina: „Strategy Labs“ specialistų parengta studija dar nėra užbaigtas dokumentas.

„Tai – dabartinės ekonominės situacijos analizė, kuri leidžia pradėti diskusijas. Jos jau prasidėjo, vienose apskrityse vyksta aktyviau, kitose – ne taip aktyviai. Kai kurie verslininkai sako, kad tai yra pirmas kartas, kai jie su savo savivaldybių merais sėdi prie vieno stalo ir diskutuoja“, – teigė viceministras.

Pasak viceministro, regionų ekonominė specializacija yra tik dalis 2017–2027 metams rengiamos regioninės politikos gairių.

„Tai yra sutartinis, strateginis planas, ką mes darysime su regionų politika. Dokumente yra išskirti keturi uždaviniai: stiprinti atsakingą ir kompetentingą savivaldą, įgalinti Lietuvos regionus ir juos kryptingai plėtoti, užtikrinti vietos, regionų ir valstybės plėtros darną ir nuoseklumą, gerinti regionų įvaizdį ir vykdyti veiksmingą komunikaciją“, – sakė G. Surplys.

Klausimai, į kuriuos reikia atsakymų

Aistė ČEPUKAITĖ

Lietuvos laisvosios rinkos instituto Savivaldybių indekso tyrimo vadovė

Reiktų tik pasidžiaugti, kad bandoma ekonomiškai stiprinti visos Lietuvos regionus. Jei šie užmojai pavyktų, būtų galima įveikti kai kuriuos demografinius iššūkius, mažinti emigraciją. Tačiau, kaip tai padaryti, galima būtų ir padiskutuoti.

Kodėl Lietuvą reikia suskirstyti į keturis regionus? Kodėl ne į penkis ar daugiau? Ar specializacija pernelyg nepadidins konkurencijos dėl darbo jėgos? Ar ištikus kokias

nors krizei nebūtų ekonomiškai nusmukdytas visas specializuotas regionas? Ar tikrai, rengiant šį projektą, buvo remiamasi tam tikrais skaičiavimais ir analize? Tai klausimai, į kuriuos kol kas neturiu atsakymų. Kažin ar juos turi ir reformų taikiklyje atsidūrusios savivaldybės.

Projekto autoriai ragina būsimuosiuose regionuose kurti gerai mokamas darbo vietas. Tikrai pagirtina. Bet tai priklausys tik nuo verslo. O jis nebūtinai kursis ten, kur gali nurodyti valdžia, nors tas regionas dėl savo specializacijos ir atrodytų priimtinas, o ten, kur palankesnė mokesčių sistema, paprastesnis teisinis reguliavimas, pigesnė darbo jėga.

Gerų alų, apie kurias kalba šio projekto rengėjai, jokiais dekretais ir susitarimais nepadidinsi, jos gali kilti tik ten, kur sukuriama didesnė pridėtinė vertė. Todėl centralizuoto planavimo nauda – labai abejotina. Yra daug dalykų, kurių iš centro tikrai nesureguliuosi. Didžiausia problema, kad Lietuvos žmonės vis dar išvyksta iš šalies ieškoti geresnio gyvenimo svetur.

Idėja gera, bet ar pavyks ją įgyvendinti?

Gitanas NAUSĖDA

SEB banko vyriausiasis ekonomistas

Pati idėja gal ir sveikintina, nes mes labai ilgai gyvenome neturėdami regioninės politikos gairių. Būsimų regionų specializacija turėtų skatinti savivaldybes bendradarbiauti, stengtis pritraukti daugiau investuotojų, o ne konkuruoti tarpusavyje. Tačiau nežinau, ar suskirstymas į keturis regionus yra pagrįstas realiais, susiklosčiusiais ūkiniais ryšiais tarp savivaldybių, ar jis pateisins jų lūkesčius. Susidaro įspūdis, kad Rytų ir Šiaurės Lie-

tuvos regionas, kaip ir anksčiau, yra šiek tiek primirštas. Kodėl nuspręsta Panevėžio regioną išdalyti kitiems, ne visai supratau.

Man kyla abejonių, ar visa tai nėra nubraižyta viršuje, deramai neatsižvelgus į savivaldybių realijas ir galimybes. Kiek žinau, vadinamoji baltoji knyga su savivaldybėmis buvo derinama formaliai, todėl jos kažko esminio įnešti ir negalėjo. Šiek tiek keista, kad kai kurie su savivaldybėmis susiję planai neretai rengiami be savivaldybių.

Siekis stambinti regionus, manau, yra teisingas. Į Lietuvą atskridusiam investuotojui nereikės klajoti po 60 savivaldybių ir ieškoti ten savo verslui vietos. Ją pasirinkti jam bus paprasčiau ir lengviau, pakaks susipažinti su keturių regionų specializacija ir jų galimybėmis.

Gaila, kad kai kurie dalykai, anksčiau numatyti baltojoje knygoje, nežinia dėl kokių priežasčių dingę. Manau, visai be reikalo buvo išbraukti ekonominiai rodikliai, susieti su finansiniais resursais, vietoj jų pateikti abstraktūs teiginiai.